

Yazıçı Tahir Şirin oğlu Kazimov yenice yazıb, tamamladığı "Ölmüş yetim" adlı romanının (nağılvari roman) ilkin variantına redaktor kimi baxmağı mənə həvalə etdi. Çox geniş həcmdə yazılmış kitabı bir aydan çox müddətə diqqətlə

"ÖLMÜŞ YETİM"İN DİRİLMƏSİ

oxudum. Həmişə əsərlərinin adları ilə məzmunları arasında çox böyük bağlılıq müşahidə etdiyimdən, bu dəfə də yazıçının romanında eyni halı sezdim. Amma bu bağlılığı çözmək üçün bir az da xalq danışiq dilindən, ruhundan baş çıxarmaq lazımdır. Əsərin adındakı "ölmüş" ifadəsi dırnaq işarəsi içində verilib. Bu, həmin ifadənin daşdığı leksik mənənin həqiqi tərəfi ilə yanaşı, məcazi mənəsini də ehtiva etdiyinə işarədir. Yəni burada söhbət yetimin uşaq vaxtı (əsərdə anadan olanda) ölmüş olduğunu güman edib, onu dəfn etmələrinə sözün həqiqi mənəsində eyham vurur. Digər tərəfdən isə burada uşaq vaxtından ona el arasında deyilən "yetim" ibarəsinə (adına) əlavə olaraq dırnaqarası artırılan məcazi mənalı "ölmüş" epitetindən söhbət gedir. Üstəlik də ki, hamı tərəfindən biganəliklə qarşılanan bu yetim uşağın gələcəkdə öz doğmaları, eli-obası tərəfindən də

unudulmaq ucbatından "ölmüş" hesab edilməsi də bu sözün mənə çalarında daha bir incə qatın olduğuna əsas verir. Deməli, yazıçı Tahir Kazimovun romanının adında ifadə olunan iki sözdən birinin - dırnaq içində verilmiş "ölmüş" sözünün daşdığı həqiqi və məcazi çalılara müəyyən dərəcədə aydınlıq gətirdik. Əsərin adındakı "yetim" sözünə gəldikdə isə deyim ki, kitabda əsas qəhrəman olan Allahverdiyev Allahverən Allahverən oğlunun dilindən verilən aşağıdakı fikirlər bu sözə aydınlıq gətirir: "Vətən müharibəsi illərində anadan olmuşam. Atam müharibədə həlak olub, kənd camaatı mənə "yetim" adı qoyub, birinci sinf gedərkən əsl adımın Allahverən olduğunu bilmişəm..."

Bu məqamda anandan eşitdiyim sözlər yadıma düşür: "Yetim pisin-pisin də olsa, yekəlir, yaşayır, yamanlıq Əzrayıla qalır". Bu mənada, T.Kazimovun roma-

nının baş qəhrəmanı Allahverdiyev Allahverən Allahverən oğlu da eli-obası tərəfindən "ölmüş" yetim kimi bilinsə də, ölməyib, yaşayır - "dirilir". Yamanlıq elə Əzrayıla qalmış olur. Burada Allahverəni "yetim" edən təkə onun atadan (və anadan) yetim olması deyil, təkə Allahın mələyi Əzrayıl onu yetim qoymayıb, elə onu əhatə edən ictimai mühit də onu "yetim" edib- onu "yetim" adlandırmaqla, üstəgəl "ölmüş" hesab etməklə onun yetimliyini ictimai faciə dərəcəsinə çatdırırlar. Lakin əsərin məzmunundan öyrənirik ki, həmin "ölmüş" yetim özünün təpəri, iradəsi sayəsində özündə güc tapıb yaşayır, necə deyərlər, "dirilir" və yamanlıq həm həqiqi mənada onu ata-anasız qoyan Əzrayıla qalır, həm də onu mənəvi baxımdan yetimləşdirən insanlara-məcazi anlamdakı Əzrayıla qalır.

(Davamı var)

Şakir ALBALIYEV